

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 22.06.2016

Høringsuttalelse – NOU 2017:7 Det norske mediemangfoldet – En styrket mediepolitikk for borgerne

Medietilsynet viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 23. mars 2017 der departementet ber om innspill til Mediemangfoldsutvalgets utredning.

Medietilsynet er statens forvaltningsorgan på medieområdet, og skal arbeide for å nå målene for den statlige politikken på feltet. Statens overordnede ansvar på medieområdet er å fremme ytringsfrihet og demokrati ved å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Medietilsynet er allerede engasjert av Kulturdepartementet i videre oppfølging av flere av de foreslått tiltakene til Mediemangfoldsutvalget. Dette arbeidet vil ikke bli nærmere kommentert her. Når det gjelder kategorien lokalkringkasting og da spesielt lokalradio vil Medietilsynet påpeke behovet for å styrke denne gruppen videre fremover slik det i dag gjøres gjennom tilskuddsordningen «Tilskudd til lokale lyd- og bildemedier». Det vil være spesielt viktig å støtte lokalradioene i deres implementering av digitale sendinger.

Med dette som utgangspunkt har Medietilsynet følgende kommentarer:

Til punkt 8.1.1.1 Overføring av eierskapet til NRK til en selvstendig stiftelse

Mediemangfoldsutvalget foreslår at eierskapet til NRK AS overføres til en selvstendig stiftelse. Utvalget mener at stiftelsens styre bør velges av Stortinget, og at styreleder og styremedlemmer ikke skal være aktive politikere. Hovedoppgaven til dette styret skal være å velge styre til NRK AS og fungere som generalforsamling for selskapet. Det fremgår av utredningen at Mediemangfoldsutvalget antar at det å overføre eierskapet til en stiftelse prinsipielt vil styrke NRKs uavhengighet overfor myndighetene.

Organiseringen av NRKs eierskap bør, etter Medietilsynets oppfatning være slik at den støtter opp under hensynet til redaksjonell uavhengighet for NRK og samtidig ivareta prinsippet om armlengdes avstand mellom NRK og bevilgende myndigheter. Det er i dag flere mekanismer som bidrar til å sikre disse hensynene. Etter Medietilsynets erfaring har det i praksis verken oppstått rollekonflikter eller indikasjoner på at dagens eiertilknytning bidrar til å svekke NRKs troverdighet i befolkningen. Medietilsynet antar likevel at utvalgets forslag om å overføre NRKs eierskap til en stiftelse rent prinsipielt kan være en måte å formalisere NRKs uavhengighet på.

Til punkt 8.3.1.2 NRKs bidrag til mediemangfoldet

Mediemangfoldsutvalget mener det kan bety mye hvis NRK påtar seg et tyngre ansvar for å bidra til mediemangfoldet. Utvalget gir blant annet uttrykk for en forventning om at samarbeidet mellom NRK og regionale og lokale medier styrkes og øker i omfang fremover. Videre

understreker utvalget at NRK gjennom ulike former for «mangfold gjennom design» bør fortsette å bidra til at mediebrukerne blir eksponert for perspektiver, meninger og sjangere de ikke nødvendigvis hadde oppsøkt selv.

Utvalget foreslår at NRKs ansvar for mediemangfoldet følges opp, for eksempel i forbindelse med rapporteringen av hvordan NRK påvirker kommersielle medier og det totale medietilbudet til borgerne som skal utarbeides i forbindelse med de fireårige styringssignalene. Medietilsynet støtter utvalgets forslag.

Til punkt 8.3.2 Kommersiell allmennkringkasting på tv

Et av de sentrale virkemidlene for å oppnå statens overordnede mål på medieområdet er å legge til rette for en sterk nasjonal allmennkringkastingssektor. I tillegg til NRK vil en ordning som sikrer kommersiell allmennkringkasting på tv være et viktig bidrag til å sikre en sterk nasjonal allmennkringkastingssektor.

Medietilsynet mener på denne bakgrunn at det bør legges til rette for en kommersiell allmennkringkaster på tv. Hittil har staten lagt til rette for kommersiell allmennkringkaster på tv ved å tilby frekvensressurser som motytelse for allmennkringkastingsinnhold. Som følge av den teknologiske utviklingen ser Medietilsynet at det vil være nødvendig med nye statlige virkemidler for å sikre et kommersielt allmennkringkastingstilbud. Medietilsynet ser at økonomisk kompensasjon for de merkostnadene den aktuelle kringkasteren får ved å ha et allmennkringkastingstilbud, kan være et hensiktsmessig virkemiddel.

Medietilsynet mener at en eventuell avtale med en kommersiell allmennkringkaster hvor økonomisk kompensasjon tilbys, må inneholde krav om et reelt allmennkringkastingstilbud. Allmennkringkasting skal oppfylle sentrale demokratiske, sosiale og kulturelle funksjoner i samfunnet. Et nyhetstilbud vil være sentralt i denne sammenhengen. I tillegg må imidlertid en allmennkringkaster tilby variert innhold med tematisk og sjangermessig bredde. Allmennkringkastingstilbudet skal være tilgjengelig for hele befolkningen, og inneholde programmer for både brede og smale grupper. Dette innebærer at en kommersiell allmennkringkaster også må tilby innhold som ikke nødvendigvis ville bli programsatt ut fra rene kommersielle lønnsomhetsbetraktninger.

Mediemangfoldsutvalget foreslår at kompensasjonen for merkostnadene for kommersiell allmennkringkasting begrenses til lineært tv. Utvalget mener at den kommersielle allmennkringkasteren bør stå fritt til å distribuere innholdet på nytt i ikke-lineære kanaler mot betaling.

I lys av den teknologiske utviklingen og mediebruken i dag mener Medietilsynet at det allmennkringkastingstilbudet som skal sendes lineært, også bør gjøres åpent tilgjengelig for hele befolkningen i en audiovisuell bestillingstjeneste.

Til punkt 8.3.3 Kommersiell allmenkringkaster på radio:

Mediemangfoldsutvalget mener at argumentene for å gi tilskudd til kommersiell allmennkringkasting på fjernsyn i hovedsak også er gyldige på radio. Utvalget foreslår at én riksdekkende radiokanal tilbys kompensasjon for merutgifter forbundet med å tilby allmennkringkastingsinnhold, i første rekke i form av egenproduserte nyheter og aktualitetsstoff,

minst 25 prosent norsk musikk og lokalisering utenfor Oslo. Ifølge utvalget bør det videre stilles generelle overordnede krav om programvirksomhet av allmenn karakter og interesse og at programmenyen skal ha tematisk og sjangermessig bredde, tilsvarende kravene i dagens konsesjoner.

Utvalget foreslår at ordningen bør begrenses til 3–5 år, og at virkningen av en eventuell kompensasjon og analyse av fremtidig behov bør evalueres før ordningen eventuelt forlenges ytterligere.

Medietilsynet støtter forslaget om å tilby én riksdekkende kommersiell radiokanal kompensasjon for merutgifter forbundet med å ta på seg forpliktelser som allmennkringkaster på radio. Dette vil sikre at det finnes et alternativ til NRK som tilbyr riksdekkende nyheter og som har lokalisering utenfor hovedstaden, noe som igjen vil bidra til økt innholds- og bruksmangfold. En eventuell avtale med en kommersiell allmennkringkaster på radio hvor økonomisk kompensasjon tilbys, må etter Medietilsynets oppfatning inneholde krav om et reelt allmennkringkastingstilbud. Medietilsynets erfaringer i allmennkringkastingstilsynet har vist at de smalere innholdstilbudene kan trenge et eget vern og at innhold med et begrenset publikumspotensial ikke får sendetid dersom det ikke er konkrete krav om det.

Av tabell 9.1 i pkt. 9.3 fremkommer at beløpet som foreslås som kompensasjon er 3 millioner kroner. Medietilsynet antar at merutgiftene forbundet med å tilby allmennkringkastingssinnhold for kommersielle radiokanaler er vesentlig høyere enn dette. Tilsynet mener at det bør foretas en nærmere vurdering av hva som er et rimelig kompensasjonsnivå som vil dekke kringkasterens merutgifter ved å tilby allmennkringkastingssinnholdet. Medietilsynet slutter seg til utvalgets føring om at en avtale enten kan kunngjøres i form av en konkurranse på pris for et på forhånd spesifisert programinnhold, eller en såkalt skjønnhetskonkurranse i form av programinnhold i bytte mot en på forhånd gitt kompensasjon.

Medietilsynet er enig med utvalget i at det er viktig for norsk kultur at norske musikere står for en betydelig andel av musikken som spilles på radio, og at det derfor bør stilles krav til andelen norsk musikk for en kommersiell allmennkringkaster på radio. Når det gjelder forslaget om at allmennkringkasteren skal ha krav om å sende 25 prosent norsk musikk, mener Medietilsynet at kravet bør settes høyere enn dette. I dag har P4 og Radio Norge, som har status som kommersielle allmennkringkastere i FM-nettet frem til det slukkes i de ulike regionene, krav om å sende minimum 35 prosent norsk musikk. Begge kringkastere sender en høyere andel norsk musikk enn det stilles krav om; i 2016 sendte P4 42 prosent og Radio Norge 36 prosent norsk musikk. Dette tilsier etter Medietilsynets oppfatning at det ikke er grunn til å fastsette et lavere krav enn det som fremgår av dagens konsesjoner.

Videre støtter Medietilsynet forslaget om å evaluere ordningen innen 3-5 år, og at det da tas stilling til om den skal forlenges.

Til punkt 8.6.1.1 Bibliotek og 8.6.2.1 Skole:

Medietilsynet har i mange år jobbet med å styrke mediekompetansen i den norske befolkningen. Tilsynet jobber for at mediebrukere skal ha tilgang til relevant informasjon for å kunne bruke medier på en bevisst måte og gjøre sine valg basert på kunnskap og kompetanse. Tilsynet arbeider spesielt med å styrke barn og unges mediekompetanse. Kjernen i tilsynets arbeid er å øke den kritiske bevisstheten omkring ulike typer medieinnhold. I 2017 legger tilsynet særlig vekt

på økt kunnskap om falske nyheter og sammenblandingen mellom redaksjonelt og kommersielt innhold.

Mediemangfoldsutvalget foreslår at Nasjonalbiblioteket fremmer tiltak og modeller for å styrke tilgangen til aviser i norske folkebiblioteker, ved å forhandle om felles vilkår/rabatter overfor mediehusene/bransjeorganisasjonene, og ved å tilrettelegge teknologikjøp som innfrir behovene.

Bibliotekene er lavterskeltilbud for befolkningen når det gjelder tilgang til internett og medieinnhold av journalistisk kvalitet. Abonnementer på medieinnhold, særlig aviser, er her avgjørende. Bibliotekene når i mange tilfeller befolkningsgrupper som vil ha stor nytte av dette; unge, flerkulturelle minoriteter, arbeidsinnvandrere, seniorer og de som av ulike årsaker er utenfor arbeidslivet. Medietilsynet støtter utvalgets forslag til å styrke medietilbudet som er tilgjengelig på folkebibliotekene, ettersom dette vil bidra til å fremme bruksmangfoldet og til å styrke mediekompetansen i befolkningen.

Mediemangfoldsutvalget foreslår en utredning av behovet for å oppgradere medieundervisningen på grunnskoletrinnet i skolen, blant annet i samarbeid med mediebransje og forskningsmiljøer, med sikte på å styrke kritisk refleksjon om mediebruk og medieinnhold.

Medietilsynet støtter utvalgets forslag om at mediekompetanse og kritisk refleksjon må styrkes i relevante fag, noe som vil medvirke til at elevene blir kritiske mediebrukere i et uoversiktlig mediasamfunn. Det er også viktig at barna gjennom undervisningen gis verktøy for å kunne skille mellom ulike typer informasjon, hvordan det er mulig å avdekke falske nyheter samt forstå hvilke mekanismer som ligger bak medier og journalistikk. Med dette som bakgrunn støtter Medietilsynet utvalgets forslag om en slik utredning. Samtidig vil Medietilsynet påpeke at det er tilsvarende viktig å gi den voksne befolkningen tilgang til slik opplæring og kunnskap. Medietilsynet mener derfor at en slik utredning i tillegg bør inkludere voksenopplæringen, med spesielt fokus på den eldre befolkningen.

Til punkt 9.3 Konsekvenser av utvalgets forslag

For kompensasjon til almenningkaster tv vil det trolig være behov for ekstern bistand til revisjon og kontroll. Vi anslår at det kan koste fra 150 til 250 .000 for etablering av nødvendige prinsipper for regnskapsføring og revisjon, i tillegg til ca 75.000 i årlig bistand for gjennomgang av revidert regnskap.

Medietilsynet har lang og god erfaring med å administrere ulike tilskuddsordninger. For de tre nye tilskuddsordningene som er foreslått: Tilskudd til gratismedier, innovasjon og samfunns viktig journalistikk anslår vi at det samlet sett vil være behov for å styrke bemanningen med i snitt ca et halvt årsverk per tilskuddsordning. Videre vil hver av ordningene ha behov for et eksternt utvalg som i snitt vil koste ca 200.000 per tilskuddsordning.

Med hilsen

Tor Erik Engebretsen

direktør for tilskudd, økonomi og marked

Hanne Sekkelsten

seniorrådgiver